

І. М. Микитась,
аспірант кафедри публічної політики, Навчально-науковий інститут
"Інститут державного управління" Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна, м. Харків
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-2074-2780>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.21.134

ДОСВІД СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ НА ПРИКЛАДАХ КРАЇН СВІТУ

І. Mykytas,
Postgraduate student of the Department of Public Policy, Educational and Scientific Institute "Institute of Public Administration" of Kharkiv National University named after V.N. Karazin, Kharkiv

SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS BASED ON EXPERIENCE COUNTRIES AROUND THE WORLD

У статті визначена роль регіонів у національних економіках, що суттєво змінюється внаслідок глобалізації та структурної перебудови. Необхідність розуміння цих процесів змін має вирішальне значення для проведення аналізу та планування регіонального економічного розвитку.

При проведенні дослідження, автором було визначено, що науковцями термін "регіональний розвиток" розглядається і як продукт, і як процес, що створює певні перепони для розробки планів економічного розвитку для регіонів.

З метою визначення сутності сталого регіонального економічного розвитку, автором досліджено концепції сучасних науковців з цього приводу та узагальнено формулювання такого терміну.

У статті автор зазначає, як саме повинна функціонувати регіональна економіка в сучасних умовах та передумови, що необхідні для створення конкурентного середовища, економічного розвитку та заохочування інвестицій до регіонів.

У результаті проведення дослідження, автором були сформульовані рекомендації для органів влади, представників бізнесу для досягнення сталості в економіці регіонів.

Автором консолідовано досвід країн світу з метою пошуку чинників регіональної ефективності та формування сучасної сталої економічної регіональної політики.

The article defines the role of regions in national economies, which is changing significantly as a result of globalization and structural adjustment. The need to understand these processes of change is crucial for analyzing and planning regional economic development.

In the course of the study, the author has determined that scholars consider the term "regional development" to be both a product and a process, which creates certain obstacles to the development of economic development plans for regions.

In order to define the essence of sustainable regional economic development, the author examines the concepts of modern scholars in this regard and generalizes the wording of this term.

In the article, the author notes how the regional economy should function in modern conditions and the prerequisites necessary for creating a competitive environment, economic development and encouraging investment in the regions.

As a result of the study, the author formulated recommendations for the authorities and business representatives to achieve sustainability in the regional economy.

The author consolidated the experience of countries around the world in order to find the factors of regional efficiency and the formation of a modern sustainable economic regional policy.

This definition of the term "regional economic development" reflects a change in the scientific understanding of the essence of this concept, and provides a basis for planning economic development, helps in finding factors to support sustainable development and competitiveness of regions.

The experience of countries around the world has shown that in order to achieve sustainable development and growth of the regional economy, it is necessary to maintain a balance between policies and strategies to be applied by the authorities and business, namely

- focus on increasing productivity***
- competitiveness and reduction of production costs;***
- improvement of transportation and logistics systems;***
- reduction and reuse of waste;***
- attracting resources;***
- development of a demand-driven and export-oriented economy;***
- development and support of social, cultural and knowledge capital;***
- risk management;***
- improvement of the management system.***

It should be noted that these factors are equally important for sustainability.

Ключові слова: "регіональна економіка", "розвиток економіки в регіонах", "регіональний економічний розвиток", "сталий економічний розвиток".

Key words: "regional economy", "economic development in regions", "regional economic development", "sustainable economic development".

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Зосередження уваги на регіонах та їх економіках надзвичайно важливо для розуміння конкурентоспроможності націй у нову еру глобалізації та структурної перебудови. Методи та інструменти регіонального аналізу є життєво важливими як для наукових досліджень, так і для інформування місцевих і національних політиків і лідерів промисловості в оцінці ефективності регіону та для формулювання рамок стратегічного планування для підвищення рівня життя мешканців і покращення позиції регіону для створення та підтримки конкурентної переваги. Крім того, протягом останніх десятиліть регіональний розвиток відбувається в контексті зростаючої занепокоєності щодо питань сталості.

Таким чином, нинішня епоха є періодом швидкого переходу, переосмислення найкращих практик територіального розвитку в контексті цієї нової парадигми сталого розвитку. Це створює величезні виклики для тих, хто розробляє регіональну політику розвитку, оскільки вони прагнуть сформулювати стратегію в новому середовищі швидких змін і невизначеності, а також піклуються про досягнення сталого розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Для визначення стратегії поліпшення економічної ситуації в регіонах вкрай важливо систематизувати досвід країн світу в частині розвитку регіональних соціально-економічних систем. Науковцями було встановлено, що сталий економічний розвиток регіонів вимагає зусиль і державної влади, і бізнесу і суспільства в цілому.

Визначену автором проблематику досліджували такі науковці, як: О. Бланка, В. Забродський, Б. Данилишин, С. Дрогунцов, М. Кизим, Л. Костирко, В. Марюта, Е. Мінха, Ю. Сурміна, В. Семенов, Л. Чернюк, С. Чумаченко та інші.

Разом з цим, питання сутності сталого економічного розвитку залишається недостатньо опрацьованим, і як наслідок, неможливо сформулювати сучасну стратегію досягнення регіонами сталого економічного розвитку, що відображається на рівні життя населення та економіці країни в цілому.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою написання статті, з огляду на зазначену проблематику, є визначення сутності сталого регіонально-

го економічного розвитку. Задля досягнення вищезазначеної мети автором ставляться наступні завдання: визначення сутності поняття "регіональний економічний розвиток", узагальнення шляхів досягнення результатів сталого розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Переглядаючи велику кількість наукових джерел про регіональний розвиток, було дивно виявити, що автори неоднозначно і часто неточно визначають цей термін [9; 12]. Регіональний розвиток розглядається і як продукт, і як процес. Як продукт розвиток пов'язаний з такими речами як, наприклад: кількість робочих місць, добробут, інвестиції, рівень життя та умови праці, речі, що найбільше хвилюють людей, які живуть, працюють і інвестують у регіонах. Як правило, збільшення або вдосконалення цих аспектів прирівнюється до розвитку, який у даному разі отожднюється здебільшого з економічним розвитком.

Саме із збільшенням цього пов'язаний розвиток як процес. Це може бути, наприклад, підтримка промисловості та інфраструктури, розвиток робочої сили та ринків тощо. На жаль, часто буває важко узгодити бажані результати розвитку як продукту з процесами, які використовуються для його досягнення. Це може бути дилемою для тих, хто відповідає за управління регіональним розвитком, а також для тих, хто відповідає за розробку стратегій і планів досягнення певної форми узгодженості між бажаними результатами продукту та відповідними та прийнятними соціально-економічними процесами. Ця дилема може бути ще більше ускладнена нестабільністю та мінливістю соціально-економічного середовища, де "зовнішні фактори" (такі як обмінні курси, нові технології, іноземна конкуренція) відіграють більшу роль у процесах прийняття рішень, що впливають на регіональну політику та стратегію регіонального економічного розвитку. Також надто часто фахівці стурбовані пошуком максимального економічного прибутку, а не пошуком нових підходів для досягнення сталого регіонального розвитку, які намагаються отримати переваги від економічного розвитку для людей і бізнесу в громадах чи регіонах і в той же час шукають можливість зменшити довгостроковий вплив надмірного споживання на навколишнє середовище.

Одні джерела визначають регіональний економічний розвиток як процес, у якому органи місцевого самоврядування або публічні організації беруть участь для стимулювання або підтримки ділової активності та/або зайнятості. Основною метою регіонального розвитку є стимулювання можливостей зайнятості в секторах, які покращують громаду, використовуючи існуючі людські, природні та інституційні ресурси [11, с. 45].

Це визначення вводить вимір розвитку, що робить його стурбованим не лише працею, капіталом, цінами та виробництвом. Цей вимір стосується мобілізації соціального капіталу. Концепцію соціальних і культурних цінностей, що надають структуру розвитку, економісти традиційно ігнорували. Однак нова теорія зростання почала визнавати цей новий вимір. У цьому контексті регіональний розвиток означає підвищення якості життя, пов'язане зі змінами, але не обов'язково збільшен-

ням розміру та складу населення, кількості та характеру робочих місць, а також кількості товарів та послуг, вироблених на регіональному рівні.

Визначення сучасними науковцями регіонального економічного розвитку має на меті охопити всі вищезазначені аспекти, а саме: регіональний розвиток як поєднання якісних і кількісних характеристик соціально-економічної системи регіону, які є найбільш значущими. Якісні атрибути включають, наприклад, типи робочих місць, а не лише їх кількість, а також довгострокові та структурні характеристики, такі як здатність запроваджувати нову економічну діяльність і здатність максимізувати переваги, які наявні в регіоні.

Необхідно окремо зазначити, що науковці дійшли наступного висновку: "Стандартна теорія економічного зростання та розвитку зосередилася на кількісних змінах, незважаючи на зростаюче усвідомлення того, що регіональне зростання залежить, часто критично, від аспектів, які розуміються лише в порівнянні з іншими регіонами чи націями. Факти регіонального розвитку свідчать про те, що недостатньо покладатися на концепції зростання без еквівалентної турботи про сили, які спонукають до зростання або перешкоджають йому відбутися. Це проблеми регіонального розвитку, незалежно від того, розглядаються вони на національному, субнаціональному чи місцевому рівнях" [10, с. 215].

Отже, регіональний економічний розвиток слід розглядати як такий, що має як кількісний, так і якісний вимір. Він є кількісним щодо вимірних переваг, які він створює через збільшення рівня багатства та доходу, доступності товарів і послуг, покращення фінансової безпеки тощо. І він також є якісним у створенні більшої соціальної/фінансової справедливості, у досягненні сталого розвитку та у створенні розкиду в діапазоні зайнятості та покращення якості життя в регіоні. Регіональний розвиток також має вимір продукту та процесу. Як продукт він пов'язаний із досягненням заявлених результатів, які можуть бути як якісними, так і кількісними. Як процес він стосується політики, стратегій, засобів і ресурсів, які використовуються для досягнення бажаних результатів, включаючи інституційні заходи.

Регіональний економічний розвиток можна розглядати як матрицю виражених досяжних результатів продукту чи послуги для регіону в результаті прийнятих процесів розвитку, що визначаються як якісними, так і кількісними змінними (див. рис. 1). Це визначення говорить про те, що ми більше не повинні розглядати регіональний економічний розвиток як щось, що пов'язане головним чином з маніпулюванням капіталом, працею та технологіями для максимізації виробництва у відповідь на ціни та ринки; скоріше, існують принципово нові системи цінностей і чинники, які починають підтримувати регіональні системи, багато з яких ми ще не повністю розуміємо.

Цей багатовимірний аспект регіонального економічного розвитку дає можливість запропонувати наступне його визначення:

Регіональний економічний розвиток — це реалізація різноманітних процесів і використання регіональних ресурсів, що призводить до бажаних соціально-економічних результатів для регіону з урахуванням аспектів сталості та відповідає цінностям і очікуванням його мешканців.

Хоча це визначення далеко не досконале, воно відображає зміну в науковому розумінні сутності економічного розвитку. Визначення також забезпечує основу для планування економічного розвитку, і допомагає в пошуку факторів, що лежать в основі процесів, які можуть підтримувати сталий розвиток і конкурентоспроможність регіону. Баланс між якісними та кількісними цілями регіонального розвитку є проблемою для традиційних неокласичних науковців-економістів, які не враховують, що регіональний розвиток має відбуватися на основі сталості. Це не означає, що ідеї неокласичної теорії слід відкинути, швидше, вони повинні розвиватися, щоб пристосуватись до тих мінливих цінностей, які суспільство дотримується щодо очікуваних здобутків від регіонального розвитку.

Розглядаючи регіональний економічний розвиток, корисно коротко з'ясувати, як працюють регіональні економіки та як вони повинні функціонувати в умовах конкуренції на ринку. У традиційній моделі розвиток регіональної ринкової економіки розглядається як стимулюваний потребою в інвестиціях, виробництві, зайнятості, заробітній платі, прибутках і споживанні. Інвестиційний капітал формується з двох основних джерел: зовнішні потоки капіталу від експорту, грантів, зовнішніх інвесторів і репатрійованих доходів; та внутрішній капітал, що надходить від використання активів, дивідендів, заощаджень, праці та соціального капіталу. Останній включає всі не фінансові внески людей у виробництво або послуги, що надаються громадою, урядом і бізнесом. У багатьох частинах світу, і зокрема в таких місцях, як Філіппіни, доходи від репатріації є значним зовнішнім джерелом капіталу, який використовується для підтримки регіонального розвитку. А в деяких регіонах країн, що розвиваються, репатрійовані всередині країни кошти сімей, які мігрували до великих міст, стають все більш важливими для підтримки інвестицій у регіональний розвиток та приватного споживання. [1, с. 172]

Існує кілька передумов, які можуть бути необхідними для створення конкурентного середовища для підтримки регіонального економічного розвитку та інвестицій. До них належать: компетентна робоча сила, ефективні інституції, добре розвинена інфраструктура, фінанси та системи логістики. Такі елементи можна умовно назвати "стратегічною інфраструктурою", яку регіональні органи влади та інституції повинні створити для підтримки розвитку та інвестицій. Крім того, існує потреба в добре розвинутих бізнес-мережах, які орієнтовані на інновації та комерціалізацію нових продуктів і послуг. Це діяльність, яка в основному відбувається в приватному секторі.

Важливим чинником підтримки розвитку регіонів є запобігання витоку капіталу, який може виникнути внаслідок високої залежності виробництва та споживання від імпорту, експорту дивідендів і заощаджень, а також втрати людського капіталу. Наприклад, багато країн Південно-Східної Азії та острівні країни Карибського басейну мають високий рівень залежності від імпорту

РИНОК РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Регіональний економічний процес

- Політика
- Планування
- Аналіз
- Стратегія
- Ресурси

Регіональний економічний продукт

- Працевлаштування
- Багатство
- Інвестиції
- Інфраструктура
- Якість життя

Якість	Кількість

Рис. 1. Регіональний економічний розвиток як матриця якісних, кількісних, процесних і продуктових результатів

для підтримки розвитку, орієнтованого на споживання. Це призводить до низьких регіональних заощаджень і високих витоків капіталу. У багатьох розвинених економіках витік пенсійних і страхових виплат централізованим менеджерам фондів виснажує місцеві заощадження та капітал, доступний для розвитку. Для досягнення більш сталого регіонального розвитку важливо скоротити витік доходів шляхом створення більших інвестиційних можливостей і зосередження на розвитку імпортозамішувальних галузей.

Регіони можуть підходити до свого розвитку багатьма способами, наприклад, через підвищення ефективності та результативності економічних операцій; збільшення населення; додавання вартості до виробництва, послуг і логістичних систем; закриття циклу відходів і перетворення відходів на ресурси; збільшення споживання; збільшення експорту та скорочення імпорту тощо, а також багато стратегій регіонального розвитку включають суміш таких заходів. Однак для багатьох регіонів споживання є основним чинником розвитку. У довгостроковій перспективі розвиток, зумовлений споживанням, не є стійким, особливо якщо він супроводжується зростанням рівня державного та приватного боргу. Встановлення балансу між споживанням і стратегіями зростання доданої вартості є складним, особливо для регіонів, де немає конкурентоспроможної стратегічної інфраструктури.

Основним рушієм регіонального розвитку в таких розвинених країнах, як США, Канада та Австралія, було зростання населення, особливо через імміграцію. Імміграція робить також значний внесок у ВВП Австралії, особливо в таких регіонах, як Сідней, які приймають більше двох п'ятих австралійських мігрантів. І в цих країнах регіони, які є реципієнтами внутрішніх міграційних потоків, такі як регіони "сонячного поясу", як-от Флорида й Арізона в США та регіон Брісбен-Голд-Кост в Австралії, зазнають зростання населення. Менш розвинені країни також заохочують в'їзд кваліфікованих мігрантів, щоб задовольнити зростаючу нестачу кваліфікованої робочої сили. Так, внесок населення є значним у швидке зростання багатьох прибережних регіонів Китаю та більшості столичних регіонів Південно-Східної Азії. Однак великі та швидко зростаючі популяції ство-

Рис. 2. Зміна фокусу політики економічного розвитку та стратегії планування

рюють власні проблеми з управлінням зростанням. Найбільш густонаселені країни світу є одними з найбільш розвинених, тому зростання населення не обов'язково веде до сталого розвитку.

Щоб нації та регіони могли досягти результатів сталого розвитку та зростання, необхідний баланс між політикою та стратегіями, які мають застосовуватися органами влади та бізнесом регіонам необхідно дотримуватись певних рекомендацій. Серед них:

- орієнтація на підвищення продуктивності;
- конкурентоспроможність і скорочення витрат на виробництво;
- удосконалення систем пересування та логістики;
- зменшення та повторне використання відходів;
- залучення ресурсів;
- розвиток економіки, орієнтованої на попит і на експорт.

Проте не лише економічні системи повинні мати пріоритет для підтримки регіонального розвитку. Також необхідно звернути увагу на:

- розвиток і підтримку соціального, культурного капіталу та капіталу знань;
- управління ризиками;
- удосконалення системи управління.

Ці фактори однаково важливі для сталості.

Розглядаючи сучасні підходи до регіонального розвитку, важливо визначити, як регіони можуть покращити конкурентоспроможність активів, внутрішній потік капіталу, інформацію для розвитку знань та зв'язки із зовнішнім середовищем. Немає двох однакових регіональних систем, тому для регіонів важливо повністю розуміти, куди стратегічно втручатися, вносити покращення та вирішувати, які практики працюють найкраще. Застосовуючи найкращі практики, регіони можуть ви-

користовувати знання та досвід інших і адаптувати різні практики відповідно до місцевих ситуацій [8, с. 54].

Слід зазначити, що одне зі складних завдань, з якими стикаються автори, відповідальні за регіональний економічний розвиток, полягає в тому, щоб знати, як розвивати та підтримувати конкурентоспроможність у контексті формулювання та планування стратегії регіонального розвитку, що вимагає спеціальних навичок у регіональному аналізі та оцінці та необхідності використовувати передові сучасні практики. Це не є чимось незвичайним, коли особи в установах, відповідальних за планування стратегії регіонального розвитку, не мають необхідного рівня навичок, необхідних як для проведення регіонального аналізу, так і для розробки рамок стратегії, які є відповідними та які представляють підходи та методології найкращої практики для розробки стратегії та формулювання планів та їх реалізації з метою сталого розвитку регіону.

Наприклад, у тих державах, які характеризуються наявністю більш централізованої планової економіки, таких як В'єтнам та Індонезія, спеціалісти з регіонального планування, економісти та спеціалісти з регіонального управління часто намагаються зрозуміти, як реструктуризувати місцеві та регіональні економіки для роботи в відкритих конкурентних ринкових умовах. Ще складніше завдання полягає в тому, щоб визначити, як застосувати найкращі практики для підвищення ефективності регіональної економіки. Багато з цих практик сприймаються як чужі, оскільки суперечать попереднім структурам управління та інституційній культурі.

Аналіз наукових джерел свідчить, що політика економічного розвитку пройшла низку еволюційних етапів, починаючи з 1960-х років, зумовлених різними парадигмами економічної думки, як показано на рис. 2.

Багато з цих парадигм продовжують формувати те, як громади та люди думають і планують майбутнє, але, на жаль, велика частина цих думок про регіональний розвиток все ще вкорінена в парадигмах 1970-х років через властиве багатьом громадам небажання активно діяти та прийняти зміни. Згодом багато регіонів не переоснащуються достатньо швидко, щоб ефективно конкурувати в глобальну епоху бізнесу та технологій постіндустріальної економіки. Щоб успішно конкурувати в глобальній економіці, регіональні організації та підприємства повинні розуміти наслідки зміни парадигми, що відбуваються в економічній політиці та стратегії, і створювати для цього гнучку стратегічну інфраструктуру.

З перебігом часу відбулося зіткнення між глобалізацією та зростаючим занепокоєнням суспільства щодо питань сталості та якості життя та того, як досягти сталого розвитку. Це призвело до появи нової парадигми в мисленні територіального розвитку. З'являється розуміння необхідності ще більшої інтеграції економічних, соціальних та екологічних факторів у процеси прийняття рішень щодо інвестицій та використання обмежених ресурсів. Декларація ООН 1992 року в Ріо та Токійська угода про парникові гази 1997 року вносять нові виміри в процеси територіального розвитку. Глобалізація також призвела до появи все більш глобального суспільства з більш необмеженим рухом інформації, подорожей і валюти між країнами. Більший рівень прозорості та стандартизації відбувається як у процесах публічного управління, так і в приватному секторі. Ці зміни зменшують важливість національної держави та зосереджують увагу на великих містах і регіонах як на центрах і двигунах економічного зростання.

Регіони, особливо деякі з великих столичних регіонів світу, зараз розглядаються як домінуючий центр для зростання зайнятості, інвестиційних рішень і мереж розподілу на новому глобальному ринку. Наприклад, понад 85 відсотків зростання зайнятості в Сполучених Штатах у 1990-х роках відбулося у великих мегаполісах. Столичний регіон все більше стає географічною одиницею аналізу, в якій відбувається конкурентоспроможна економічна діяльність, і все частіше це місце, де генерується процвітання. Зараз у багатьох частинах світу регіони не визначаються політичними кордонами, а перетинають місцеві та міжнародні юрисдикції, щоб охопити найширше визначення суміжної економічної діяльності. Більшість підприємств не обмежують свою економічну діяльність певною юрисдикційною межею, і коли формою їхньої організаційної залежності є галузеві кластери, важливі економічні взаємозв'язки ще більш імовірно поширяться за межі юрисдикції.

Враховуючи важливість змін у світовій економіці як визначальних чинників регіональної ефективності, корисно розглянути зв'язки між національною та регіональною економіками. З точки зору політики, сучасні науковці зазначають відсутність зв'язку між національним світоглядом і регіональними результатами, стверджують, що регіональна політика, через її вплив на регіони, має ширший економічний ефект, і що макроекономічна політика, через економічні результати та їхнє просторове вираження, має наслідки для регіональної діяльності. Ці взаємозв'язки можуть здаватися очевидними, але реальність цього зв'язку рідко явно врахо-

ується при формулюванні політики. Незалежно від національних економічних показників і політичних намірів, макроекономічні засоби контролю та втручання, як правило, не спрямовані на вирішення просторової нерівності, яка виникає внаслідок наявної регіональної структури та міжрегіональних моделей [10, с. 514].

Окремо сучасні науковці зазначають, чого не вислизає макроекономічному плануванню, оскільки воно впливає на регіони таким чином: "Стандартний макроекономічний погляд на економіку ігнорує міста та простір загалом. Він намагається зрозуміти, що виробляється, як це виробляється, для кого це виробляється. Але його не хвилює, де його виробляють... Він розглядає країну як географічно нерозрізнене ціле. Як наслідок, макроекономічна політика, яка базується на цьому розумінні, також ігнорує міста та регіони" [10, с. 487].

Проблема, яка зараз стоїть перед планувальниками регіонального розвитку, полягає в тому, як сформулювати регіональну політику, яка відповідатиме глобальній динаміці та іноді (або часто) національному вакууму в макрополітиці щодо регіонів у багатьох країнах. Свого часу регіони були захищені від зовнішньої конкуренції, і національні уряди певною мірою могли маніпулювати їхніми економіками. Але це вже не так, оскільки економічний раціоналізм багатьох національних урядів залишив багато регіонів напризволяще. Регіони все ще продовжують розраховувати на вищі рівні влади щодо законодавчої підтримки, ресурсів та інвестицій для стимулювання регіонального розвитку. Але, на жаль, багато регіонів не розуміють, що глобалізація залишила національні уряди значною мірою позбавленими повноважень застосовувати економічні та політичні механізми для підвищення конкурентоспроможності регіону. Таким чином, сьогодні розвиток все більше залежить від самих регіонів, і для цього регіональні актори повинні спочатку зрозуміти, які чинники визначають динаміку нової епохи 21 століття, що зароджується.

З часом стратегія планування регіонального економічного розвитку відіграла ключову роль у реалізації розглянутих вище підходів до регіональної політики.

У пошуках стійкості та економічного зростання з'являється безпрограшна стратегія розвитку. Ця стратегія у загальній формі називається перевагою співпраці. Це нова парадигма, що виникає в стратегії та плануванні регіонального розвитку, яка залежить від більшої інтеграції, взаємодії та співпраці між бізнесом, органами влади та громадами. Саме цей новий поштовх до спільної переваги та способи її досягнення знаходяться у центрі уваги нових методів у формулюванні, плануванні та реалізації стратегії регіонального розвитку.

На рис. 2 наведено деякі характеристики стратегії планування під егідою порівняльних, конкурентних переваг і переваг у співпраці. У 1950-х роках стратегія регіонального планування ґрунтувалася на генеральному плануванні та була спрямована на промислове виробництво, інфраструктуру та розвиток ринку.

З кінця 1960-х років регіональне економічне планування перейшло від генерального планування до зосередження на цілях і завданнях для досягнення стратегічних результатів.

Однак у багатьох регіональних планах основним акцентом була підтримка економічної політики національних урядів, пов'язаної з питаннями соціальної справедливості та схем заохочення більшої децентралізації зайнятості та інвестицій, як це було в багатьох країнах, особливо в країнах, що розвиваються, де п'ятирічні плани були поширені на практиці як у національному, так і в регіональному розвитку.

До середини 1970-х років стратегічне планування передбачало підготовку цілей, завдань і стратегій для організацій, підприємств і регіонів, щоб отримати перевагу в контексті середовища, в якому вони працювали.

Стратегічне планування регіонального розвитку почало розвиватися наприкінці 1980-х років для вирішення ширших соціальних та екологічних проблем.

Зростання турботи про навколишнє середовище, соціальні проблеми та економічну стійкість призвело до появи інтегрованого стратегічного планування регіонального розвитку в 1990-х роках. Наприклад, у Новій Зеландії Закон про управління ресурсами 1991 року визначив нову рамкову модель, яка вимагала ретельного розгляду економічних, соціальних та екологічних питань у рамках сталого регіонального розвитку. Штати Квінсленд і Новий Південний Уельс в Австралії прийняли аналогічне законодавство, щоб забезпечити розгляд регіонального розвитку в контексті соціальних, екологічних і суспільних цінностей.

Наприкінці 1990-х зосередження уваги на інтегрованому стратегічному плануванні регіонального розвитку призвело до відновлення інтересу до промислових кластерів і ролі інтелектуальної інфраструктури в процесах регіонального розвитку, що залежить від багатогалузевих ресурсів, якими найкраще керувати за допомогою інтегрованої системи планування.

До 1990-х років соціалістичні країни продовжували використовувати генеральне планування як основу економічного планування на національному та регіональному рівнях. У розвинених країнах зміна парадигм від планування "цілей і завдань" до "інтегрованого стратегічного" планування відбулася набагато швидше. Частково це є результатом експортної залежності багатьох із цих економік і потреби для них суттєво підвищити свою конкурентоспроможність після скасування тарифів та інших форм підтримки промисловості в результаті економічної раціоналістичної політики.

Але, глобалізація в поєднанні зі зростаючою глобальною стурбованістю екологічними та соціальними проблемами, що впливають на національний і регіональний розвиток, призводить до більшого зближення ідей щодо регіональної політики та планування. Це, зокрема, має наслідки для того, як регіони розробляють стратегію підтримки як у базових, так і в не базових секторах регіональної економіки.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті проведення дослідження визначено сутність сталого економічного розвитку, що полягає в розумінні поняття економічного розвитку та поєднання такого поняття зі шляхами досягнення сталого розвит-

ку та зростання рівня регіональної економіки, що забезпечується балансом між стратегією та політикою органів влади та бізнесу.

Таким чином автор зазначає, що регіональний економічний розвиток — це реалізація різноманітних процесів і використання регіональних ресурсів, що призводить до бажаних соціально-економічних результатів для регіону, з урахуванням аспектів сталості, та відповідає цінностям та очікуванням його мешканців.

Таке визначення терміну "регіональний економічний розвиток" відображає зміну в науковому розумінні сутності такого поняття, та забезпечує основу для планування економічного розвитку, допомагає у пошуку факторів на підтримку сталого розвитку та конкурентоспроможності регіонів.

На досвіді країн світу доведено, що задля досягнення сталого розвитку та зростання рівня регіональної економіки необхідно підтримувати баланс між політикою та стратегіями, що мають застосовуватись органами влади та бізнесом, а саме:

- орієнтація на підвищення продуктивності;
- конкурентоспроможність і скорочення витрат на виробництво;
- удосконалення систем пересування та логістики;
- зменшення та повторне використання відходів;
- залучення ресурсів;
- розвиток економіки, орієнтованої на попит і експорт;
- розвиток і підтримка соціального, культурного капіталу та капіталу знань;
- управління ризиками;
- удосконалення системи управління.

Необхідно зауважити, що зазначені фактори однаково важливі для сталості.

Проаналізувавши вплив глобалізації на розвиток економіки в регіонах, можна зробити висновки, що еволюція регіональної політики розвитку та стратегії планування суттєво різняться між країнами, так і в середині них.

Такий аналіз змушує автора більш детально дослідити розвиток теоретичних уявлень про регіональний економічний досвід, що стане напрямом подальших досліджень.

Література:

1. Боднар Г.В. До ідентифікації і погодження ключових інтересів учасників державно-приватних партнерств. Моделювання регіональної економіки: зб. наук. пр. Івано-Франківськ: Івано-Франківський нац. техн. ун-т ім. В. Стефаника, 2009. № 2. С. 171—178.
2. Бурлуцький С. Інтеграція концепції "створення спільної цінності" до системи стратегічного планування розвитку регіонів. Розвиток регіонів та громад в умовах адміністративно-територіальної реформи: перспективи та загрози: зб. матеріалів доп. міжнар. наук.-практ. конф., IX регіон. та муніцип. читання, Тернопіль — Вишнівець, 20—21 жовт. 2015 р. Тернопіль: Екон. Думка; ТНЕУ, 2015. С. 12—17.
3. Бутко М.П. Модернізація інституційного середовища як базису формування регіональних конкурентних переваг. Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток. 2016. № 1. С. 7—17.

4. Бутко М.П., Пепа Т.В., Уляненко Ф.М. Модернізація регіональних господарських систем у глобалізаційному економічному просторі: монографія. Ніжин, ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2014. 268 с.

5. Гацуля О.М. Реалізації державноуправлінських реформ в сучасній Україні: галузевий аспект. Державне управління та місцеве самоврядування. 2020. Вип. 4 (44). С. 17—24.

6. Кизим М. О., Белікова Н. В., Беккер М. Л. Науково-методичне забезпечення вирішення проблемних ситуацій в регіонах України. Проблеми економіки. 2021. № 2. С. 70—85. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-2-70-85>

7. Кондратенко Н. О. Теоретико-методологічні засади стратегії ресурсозбереження у регіональних економічних системах : автореф. дис. д-ра екон. наук : 08.00.05. Київ, 2010. 38 с.

8. Красноносова О. М., Олійник А. Д. Регіони-лідери в економічному просторі країни: конкурентні переваги та соціальні проблеми. Проблеми економіки. 2011. № 3. С. 52—55. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2011-3_0—pages-52_55.pdf

9. Мельник А.Ф., Підгаєць С.В. Державно-приватне партнерство в системі інститутів національної економіки: механізми розвитку: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 279 с.

10. Семенов В. Ф. Регіональна економіка: навч. посіб. Київ : Леся, 2008. 595 с.

11. Сталий розвиток — XXI століття: управління, технології, моделі: кол. монографія / [Аверкіна М. Ф., Андрєєва Н. М., Балджи М. Д., Веклич О. О. та ін.]; за наук. ред. проф. Хлобистова Є. В.; НАН України, ДУ "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України"; НТТУ "Київський політехнічний інститут"; Вища економіко-гуманітарна школа; Міжнародна асоціація сталого розвитку. Черкаси: вид-во. Чабаненко Ю. А, 2014. 540 с.

References:

1. Bodnar, H.V. (2009), "To identify and agree on the key interests of participants in public-private partnerships", *Modeliuvannia rehional'noi ekonomiky*, vol. 2, pp. 171—178.

2. Burlutskyi, S. (2015), "Integration of the concept of "creation of common value" into the system of strategic planning of regional development", *Rozvytok rehioniv ta hromad v umovakh administratyvno-terytorialnoi reformy* [Materials of the International. science-practice conf. Development of regions and communities in the context of administrative-territorial reform: prospects and threats], *Ekon. dumka*, TNEU, Ternopil, Ukraine, pp. 12—17.

3. Butko, M.P. (2016), "Modernization of the institutional environment as a basis for the formation of regional competitive advantages", *Publichne administruvannia: naukovy doslidzhennia ta rozvytok*, vol. 1, pp. 7—17.

4. Butko, M.P. and Pepa, T.V. (2014), *Modernizatsiia rehional'nykh hospodars'kykh system u hlobalizatsijnomu ekonomichnomu prostori* [Modernization of regional economic systems in a globalizing economic space], *TOV "Vydavnytstvo "Aspekt-Polihraf"*, Nizhyn, Ukraine.

5. Hatsulia, O.M. (2020), "Implementation of public administration reforms in modern Ukraine: sectoral aspect", *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, vol. 4 (44), pp. 17—24.

6. Kyzym, M. O., Bielikova, N. V., and Bekker, M. L. (2021), "Scientific and Methodological Support for Solving Problematic Situations in Ukraine's Regions", *Problemy ekonomiky*, vol. 2, pp. 70—85.

7. Kondratenko, N. O. (2010), "Theoretical and methodological principles of resource conservation strategy in regional economic systems", *Abstract of Ph.D. dissertation*, Economy, Kyiv, Ukraine.

8. Krasnonosova, O. M., and Oliinyk, A. D. (2011), "Regions-Leaders in Economic Space of Country: Competitive Edges and Social Problem", *Problemy ekonomiky*, vol. 3, pp. 50—55, available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2011-3_0—pages-52_55.pdf (Accessed 10 Oct 2023).

9. Mel'nyk, A.F. and Pidhaiets', S.V. (2017), *Derzhavno-privatne partnerstvo v systemi instytutiv natsional'noi ekonomiky: mekhanizmy rozvytku* [Public-private partnership in the system of institutions of the national economy: mechanisms of development], TNEU, Ternopil', Ukraine.

10. Semenov, V. F. (2008), *Rehionalna ekonomika* [Regional Economy], Lesia, Kyiv, Ukraine.

11. Averkyna, M.F., Andrieieva, N.M., Baldzhy, M.D. and Veklych, O.O. (2014), *Stalyi rozvytok — XXI stolittia: upravlinnia, tekhnolohii, modeli* [Sustainable development — XXI century: management, technology, models], Cherkasy, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2023 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663